

Tourism and Recreation

<https://dergipark.org.tr/tourismandrecreation>

E-ISSN: 2687-1971

Kırsal turizm üzerine yapılan araştırmaların bibliyometrik analizi

A bibliometric analysis of rural tourism studies

Hüseyin Keleş^{1*}

¹Akdeniz Üniversitesi, Manavgat Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, hkeles@akdeniz.edu.tr, 0000-0003-1469-0017

MAKALE BİLGİSİ ARTICLE INFO

Araştırma / Research Article

Anahtar Kelimeler:
Kırsal turizm, Bibliyometrik analiz,
Sürdürülebilir kalkınma, Araştırma
eğilimleri, İş birliği ağları.

Key Words:
Rural tourism, Bibliometric analysis,
Sustainable development, Research
trends, Cooperation networks.

Gönderme Tarihi / Received Date:
13.09.2024

Kabul Tarihi / Accepted Date:
27.12.2024

Yayınlanma Tarihi / Published Online:
31.12.2024

DOI:
[10.53601/tourismandrecreation.1549494](https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1549494)

ÖZET

Kırsal turizm uygulamalarının son yıllarda sadece ekonomik kalkınmanın sağlanması açısından değil aynı zamanda kültürel mirasın korunması ve çevresel sürdürülebilirliğin teşvik edilebilmesi açısından son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu çalışmada, kırsal turizm alanında yapılan araştırmaların kapsamlı bir bibliyometrik analizi yapılarak araştırmaların gelişimi haritalandırılmakta, temel katkılar belirlenmekte, alanda en çok yayın yapan yazarlar, yayın yapılan ülkeler ve iş birlikleri belirlenmekte ve ortaya çıkan trendler ile boşluklar vurgulanmaktadır. Web of Science (WoS) ve Scopus gibi başlıca akademik veri tabanlarından elde edilen verilerin kullanıldığı analizler, 2024 Ağustos'a kadar 1986 – 2024 yılları arasında yapılan 1760 yayını kapsamaktadır ve verilerin görselleştirilmesi için VOSviewer ve CiteSpace gibi araçlar kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, kırsal turizm araştırmalarında önemli bir ilerleme olduğunu ve çeşitli ülke ve kurumlardan kayda değer katkılar sağlandığını ortaya koymaktadır. Araştırmanın ana temaları arasında sürdürülebilir kalkınma, toplumsal etkiler ve kırsal turizmin ekonomik çeşitlendirmedeki rolü yer almaktadır. Bu çalışma aynı zamanda önemli yazarları ve en yüksek atıf alan yayınları belirleyerek iş birliği ağlarına ve araştırma noktalarına ayrıntılı bir genel bakış sunmaktadır. Bu çalışma, ilgili alandaki boşluğun doldurulmasına olanak sağlayarak, gelecekte kırsal turizm alanında yapılacak araştırmalara ve stratejik planlamalara rehberlik etmekte, araştırmacılar ve sektör temsilcileri için oldukça değerli bilgiler ortaya koymaktadır.

ABSTRACT

It has become clear in recent years that rural tourism practices are essential not only for economic development but also for the protection of cultural heritage and the promotion of environmental sustainability. This study conducted a comprehensive bibliometric analysis of rural tourism studies to map the research development, identify critical contributions, identify the most published authors, countries, and collaborations in the field, and highlight emerging trends and gaps. The analysis covers 1760 publications between 1986 and 2024 and August 2024, using data from major academic databases such as Web of Science (WoS) and Scopus. Tools such as VOSviewer and CiteSpace were used to visualize the research data. The results show that there has been considerable progress in rural tourism research, as well as substantial contributions from various countries and institutions. The main themes of the research include sustainable development, cultural heritage, and the role of rural tourism in economic diversification. This study also provides a detailed overview of collaboration networks and research hotspots, identifying key authors and the most highly cited publications. The study provides valuable information for researchers and sector representatives, helping to fill a field gap and guiding future research and strategic planning in rural tourism.

1. Giriş

Kırsal bölgelerin benzersiz kültürel, doğal ve tarihi özelliklerini vurgulayan küçük ölçekli, otantik deneyimlere odaklanan kırsal turizm, kapsamlı turizm araştırmalarında önemli bir çalışma alanı haline gelmiştir (An & Alarcón, 2020; Karali vd., 2024; Ruiz-Real vd., 2022). Kitle turizminin aksine, kırsal turizm daha sürdürülebilir ve sorumlu bir yaklaşımı vurgulamakta ve genellikle kırsal bölgelerin ekonomik olarak yeniden canlandırılması için önemli bir

strateji olarak işlev görmektedir (Budeanu, 2005; Lane & Kastenzholz, 2015). Kırsal turizm uygulamaları gelir ve istihdam fırsatları yaratarak yerel ekonomiyi canlandırırken, yöresel geleneklerin ve çevrenin korunmasını teşvik etmekte ve turizmin faydalarının daha dengeli olarak dağıtılmasına olanak sağlamaktadır (Dorobantu & Nistoreanu, 2012; Gao & Wu, 2017). Ekonomik açıdan kırsal turizm önemli bir etki yaratabilmekte ve ağırlıklı olarak tarıma ya da doğal kaynaklara bağlı olan kırsal ekonomilerde ihtiyaç duyulan çeşitlendirmeyi sağlayabilmektedir (Giannakis, 2014; Ndu,

2021). Kırsal turizm, sosyal etkileşim ve kültürel alışveriş için yeni fırsatlar yaratarak kültürel mirasın korunmasına yardımcı olabileceği gibi topluluk kimliğini güçlendirerek bölge sakinlerinin yaşam kalitesini iyileştirebilmektedir (Gao & Wu, 2017). Çevresel açıdan bakıldığında, sürdürülebilir bir yaklaşımla uygulandığında kırsal turizm, doğayı koruma çabalarını desteklerken doğal alanların ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının önemi konusunda farkındalık yaratmaktadır (Agnoletti, 2014; Marzo-Navarro vd., 2020).

Akademik araştırmaların gelişimini ve etkisini değerlendirmek amacıyla uygulanan nicel bir yöntem olan bibliyometrik analiz, kırsal turizm alanındaki araştırma çerçevesini anlamak için son derece değerli bir yaklaşım sunmaktadır (Karali vd., 2024; Singhania vd., 2022). Bibliyometrik analiz, yayın örüntülerini, atıf sayılarını ve yazarlar, kurumlar ve ülkeler arasındaki ilişkileri inceleyerek bir alanın entelektüel yapısı hakkında fikir vermektedir. Bu yöntem, en etkili çalışmaların, üretken yazarların, önde gelen dergilerin ve kilit araştırma temalarının belirlenmesine yardımcı olarak bilimsel iletişim ve bilgi üretiminin dinamiklerini aydınlatmaktadır. Kırsal turizm çerçevesinde değerlendirildiğinde bibliyometrik analiz, araştırmaların nasıl geliştiğini ortaya koyarak kritik odak alanlarını vurgulayabilir ve daha fazla araştırılması gereken boşlukları ön plana çıkarabilir (Dionisio, 2019). Sürdürülebilir kalkınma adına kırsal turizmin giderek artan önemi dikkate alındığında, bu araştırma alanına yönelik yapılacak kapsamlı bir bibliyometrik analizin gerekliliği anlaşılmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, kırsal turizm araştırmalarının kapsamlı bir bibliyometrik analizini yapmaktır. Bu amaçla, kırsal turizm çalışmalarının zaman içindeki gelişiminin bir haritası çıkarılmış, en etkili yayınlar ve yazarlar belirlenmiş, ana araştırma temaları ve eğilimleri ortaya çıkarılmıştır. Böylece çalışma, akademisyenler, sektör temsilcileri ve diğer turizm paydaşları için faydalı bilgiler vererek alana kapsamlı bir genel bakış sunmayı hedeflemiştir. Araştırma geniş bir yelpazede, farklı coğrafi ve disiplinler açılarından yayınları içermekte ve literatürün sağlam ve temsili bir örneklemini oluşturmaktadır. Ayrıca, gerçekleştirilen analizin belli başlı akademik veri tabanlarında yer alan verilerle sınırlı olduğunu ve bu verilerin ilgili bütün araştırmaları, özellikle de daha az yaygın endekslı dergilerde yer alan yayınları kapsamayabileceğini belirtmek gerekir. Mevcut literatür incelendiğinde, kırsal turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini araştıran çalışmaların giderek arttığı gözlemlenmektedir (Eslami & Namdar, 2022; Nooripoor vd., 2021). Turizm, sürdürülebilir kırsal kalkınma için hayati önem taşımaktadır, ancak literatürdeki önemli boşluklar potansiyelini sınırlamaktadır. Bu araştırma, kırsal turizm stratejilerinde sıklıkla bahsedilen ancak nadiren etkili bir şekilde uygulanan toplum katılımı, paydaş katılımı ve sürdürülebilir uygulamaları vurgulayan kapsamlı bir yaklaşımla bu boşlukları doldurmayı amaçlamaktadır.

Chang (2011), Daniloska ve Hadzi Naumova-Mihajlovska (2015), Eusébio vd. (2014) ve Gica vd. (2021) tarafından yapılan çalışmaların önemli katkılarına rağmen, kırsal turizmdeki araştırma eğilimleri, kilit katılımcılar ve ortaya çıkan temalar konusunda boşluklar bulunmaktadır. Bu boşluklar, kapsamlı ve güncel bir genel bakış sağlamak için

kapsamlı bir bibliyometrik analize duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Böyle bir analiz, zaman içinde yayın hacmini, atıf modellerini ve ortak yazarlık ağlarını inceleyerek kırsal turizm araştırmalarının dinamiklerini ve gelişimini ortaya çıkarabilir.

Kültürel ve çevresel koruma ile kalkınmanın dengelenmesindeki zorluklara değinilerek, toplum katılımının ve özel turizm stratejilerinin gerekliliği vurgulanmaktadır (Chang, 2011; Daniloska & Hadzi Naumova-Mihajlovska, 2015). Toplum girdilerinin turizm planlamasına entegre edilmesine yönelik etkili modeller, kırsal alanlarda sürdürülebilirliği ve kabulü artırabilir. Paydaş katılımı sürdürülebilir turizm başarısı için çok önemlidir, ancak çatışan paydaş çıkarılarının yönetilmesine ilişkin ayrıntılı çalışmalar eksiktir (Eusébio vd., 2014). Kapsamlı paydaş yönetimi modelleri, sürdürülebilir turizm politikalarının pratik uygulamalarını geliştirebilir. Yerel kültürel ve doğal varlıklardan yararlanan dönüştürücü kırsal turizm stratejileri potansiyel göstermektedir ancak farklı bağlamlar için uyarlanmaları gerekmektedir (Gica vd., 2021). Bu stratejilerin çeşitli kırsal ortamlarda uygulanmasına yönelik araştırmalar, küresel sürdürülebilir turizm uygulamalarına katkıda bulunabilir.

Turizmin çevresel ve sosyal etkileri göz önünde bulundurulmalı, zararı en aza indiren ve yerel topluluklar için olumlu sonuçları teşvik eden en iyi uygulamalara ihtiyaç duyulmalıdır (Liasidou vd., 2021). Etkili iletişim ve eğitim stratejileri, sürdürülebilir turizme yönelik yerel desteği teşvik etmek için gereklidir (Muresan vd., 2016). Özetle, bibliyometrik analiz, kırsal turizm araştırmalarının gelişimini, mevcut durumunu ve gelecekteki yönelimlerini vurgulamaktadır. Bu sistematik inceleme, kırsal turizmin sürdürülebilir kalkınmadaki rolüne ilişkin anlayışı geliştirmekte, araştırma, politika ve uygulamaların ilerletilmesi için pratik çıkarımlar sunmakta, kırsal topluluklara ve turizm sektörüne fayda sağlamaktadır. Gelecekteki araştırmalar, sürdürülebilir kırsal turizmi ilerletmek konusunda toplum katılımı, paydaş katılımı, çevresel etki değerlendirmesi ve eğitim stratejileri için modeller geliştirmeye odaklanmalıdır.

2. Kuramsal Çerçeve

Kırsal turizm, özellikle geleneksel endüstrilerin gerilediği bölgelerde, sürdürülebilir kalkınmanın önemli bir itici gücü olarak giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu sektör ekonomik büyümeyi hızlandırabilir, kültürel mirası koruyabilir ve çevrenin korunmasını teşvik edebilir. Bu çalışmanın kavramsal ve teorik çerçevesi, ekonomik faydalar, çevrenin korunması ve sosyal eşitlik arasındaki dengeyi vurgulayan sürdürülebilir turizm kalkınma teorilerine dayanmaktadır (Butler, 1999; Sharpley, 2000). Bu çerçeve, kırsal turizmin sürdürülebilir kalkınmanın daha geniş hedeflerine nasıl katkıda bulunabileceğini araştırmak için kırsal kalkınma, sürdürülebilirlik ve turizm çalışmalarından kavramları bütünleştirmektedir. Bu çalışma, mevcut literatürü ve vaka çalışmalarını inceleyerek, sürdürülebilir kalkınma ilkeleri rehberliğinde kırsal turizmdeki dinamiklerin, zorlukların ve fırsatların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamayı amaçlamaktadır (Hall & Richards, 2000).

2.1. Kırsal Turizm

Kırsal turizm, kırsal ekonomilerin çeşitlendirilmesinde önemli bir unsur olarak ortaya çıkmış, gelir yaratma ve istihdam için yeni fırsatlar sunmuştur. Bu turizm türü, kırsal yaşam tarzını, kültürü ve mirası sergileyen ve genellikle yerel topluluklarla doğrudan etkileşimi içeren faaliyetlere odaklanmasıyla karakterize edilir (Lane, 1994). Kırsal turizm, tarım turizmi, ekoturizm ve kültür turizmi gibi her biri kırsal ekonomiye benzersiz katkılar sağlayan çeşitli faaliyetleri kapsar. Tarım turizmi, turistlerin tarımsal faaliyetlere katılmasını içerir ve çiftçilere ek bir gelir akışı sağlarken ziyaretçileri tarımsal uygulamalar hakkında eğitir (Philip vd., 2010). Ekoturizm ise doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını vurgulamakta, koruma çabalarını ve çevre eğitimi teşvik etmektedir (Fennell, 2001). Kırsal alanlardaki kültürel turizm, yerel geleneklerin, sanatların ve zanaatların keşfedilmesine odaklanır ve genellikle kültürel mirası canlandırır ve korur (Richards, 2007).

Kırsal turizmin ekonomik etkisi önemlidir. Sadece yerel işletmeler açısından değil, bunun yanı sıra ulaşım ve perakende gibi yan hizmetler açısından da gelir yaratmaktadır (Fleischer & Felsenstein, 2000). Ayrıca, yeni işletmelerin kurulmasına katkı sağlayarak kırsal alanların genel ekonomik direncini artırabilir. Çalışmalar, kırsal turizmin gelir kaynaklarını çeşitlendirerek, kırsal nüfus azalmasını azaltarak ve altyapıyı iyileştirerek kırsal kalkınmaya katkıda bulunabileceğini göstermiştir (Sharpley & Vass, 2006). Bununla birlikte, kırsal turizmin gelişmesinin zorlukları da yok değildir. Başlıca endişelerden biri çevresel bozulma potansiyelidir. Turist akını doğal kaynakların aşırı kullanımına, habitat tahribatına ve kirliliğin artmasına yol açabilir (Weaver, 2001). Bu nedenle, sürdürülebilir uygulamalar bu etkileri azaltmak için çok önemlidir. Ziyaretçi yönetim planları ve çevre dostu uygulamaların teşvik edilmesi gibi etkili yönetim stratejileri, turizm gelişiminin kırsal alanların çevresel bütünlüğünü tehlikeye atmamasını sağlamak için gereklidir (Lane & Kastenholz, 2015). Sosyal etkiler de dikkate alınması gereken bir diğer kritik husustur. Kırsal turizm, yerel toplulukların sosyal dokusunu önemli ölçüde etkileyebilir. Olumlu etkiler arasında kültürel alışveriş ve yerel gelenek ve göreneklerin korunması yer alır (McAreevey & McDonagh, 2011). Ancak kültürel metalaşma ve geleneksel yaşam tarzlarının erozyona uğraması gibi olumsuz etkileri de olabilir (Smith, 1989). Yerel toplulukların turizm planlaması ve karar alma süreçlerine aktif olarak katılmasını sağlamak, bu sorunları ele almak için hayati önem taşımaktadır. Bu katılımcı yaklaşım, turizm gelişiminin yerel halkın ihtiyaçları ve istekleriyle uyumlu hale getirilmesine yardımcı olarak sahiplenme ve sorumluluk duygusunu teşvik eder (Saxena vd., 2007). Bir diğer zorluk da kırsal turizmin ekonomik istikrarsızlığa yol açabilen mevsimselliğidir. Birçok kırsal destinasyon turist sayısında dalgalanmalar yaşamakta, en yoğun sezonlar genellikle yılın birkaç ayı ile sınırlı kalmaktadır (Getz & Nilsson, 2004). Bu mevsimsellik, yerel işletmeler için gelir istikrarını ve istihdam fırsatlarını etkilemektedir. Turizm sezonunu uzatmak için sezon dışı faaliyetlerin teşvik edilmesi veya turizm teklifinin çeşitlendirilmesi gibi stratejilerin geliştirilmesi bu etkilerin azaltılmasına yardımcı olabilir (Baum & Hagen, 1999).

Altyapı gelişimi, kırsal turizmin başarısında kritik bir faktördür. Turistleri çekmek ve ağırlamak için yeterli ulaşım, konaklama ve diğer tesisler gereklidir (Hall, 2005). Altyapıya yapılan yatırım sadece ziyaretçi deneyimini geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda hizmetlere ve olanaklara erişimi iyileştirerek yerel topluma da fayda sağlar (Rogerson, 2014). Ancak, olumsuz çevresel ve sosyal etkilerden kaçınmak için altyapı gelişimi dikkatli bir şekilde planlanmalıdır.

Pazarlama ve tanıtım da kırsal turizm gelişiminin temel bileşenleridir. Etkili pazarlama stratejileri, kırsal destinasyonlara ilişkin farkındalığı artırmaya ve çeşitli turistleri çekmeye yardımcı olur (Buhalis, 2000). Dijital pazarlama platformlarının ve sosyal medyanın kullanılması, kırsal turizm olanaklarının görünürlüğünü önemli ölçüde artırabilir (Leung vd., 2013). Ayrıca, kırsal destinasyonların benzersiz kültürel ve doğal varlıklarına dayalı olarak markalaştırılması, turizm pazarında rekabet avantajı yaratabilir (Pike, 2005).

Politika ve düzenleyici çerçeveler, kırsal turizmin gelişimini şekillendirmede önemli bir rol oynamaktadır. Sürdürülebilir turizm uygulamalarını teşvik eden, mali teşvikler sağlayan ve yerel topluluklar için kapasite geliştirmeyi kolaylaştıran politikalar yoluyla hükümet desteği, sektörün büyümesini önemli ölçüde artırabilir (Dredge & Jenkins, 2007). Farklı devlet kademeleri, özel sektör ve yerel topluluklar arasında iş birliği, kırsal turizmin gelişmesi için elverişli bir ortamın yaratılması açısından elzemdir (Cawley & Gillmor, 2008). Dolayısıyla, kırsal turizm kırsal ekonomiyi çeşitlendirerek, kültürel mirası destekleyerek ve çevrenin korunmasını teşvik ederek sürdürülebilir kırsal kalkınma için önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak bu faydaların hayata geçirilmesi, çevresel etkiler, sosyal değişimler, mevsimsellik, altyapı ihtiyaçları, pazarlama ve politika desteği gibi çeşitli zorlukların ele alınmasını gerektirmektedir. Sürdürülebilir uygulamalar benimsenerek ve toplum katılımı teşvik edilerek kırsal turizm, kırsal alanların ekonomik, sosyal ve çevresel refahına olumlu katkıda bulunabilir.

2.2. Kültürel Miras

Kültürel miras, geçmiş nesillerden devralınan, günümüzde muhafaza edilen ve gelecek nesillerin yararına sunulan fiziksel eserler ve maddi olmayan kültürel niteliklerin bütünüdür. Bu miras, binalar, anıtlar, manzaralar, kitaplar, sanat eserleri ve eserler gibi somut unsurların yanı sıra folklor, gelenekler, dil ve bilgi gibi somut olmayan unsurları da içerir (UNESCO, 2003). Kültürel mirasın korunması ve desteklenmesi, toplumların kimliğinin ve sürekliliğinin sürdürülmesi, sosyal uyumun teşvik edilmesi ve dünyanın kültürel çeşitliliğine katkıda bulunulması açısından büyük önem taşımaktadır. Kültürel mirasın önemli yönlerinden biri de turizmdeki rolüdür. Kültürel miras turizmi, geçmişin ve günümüzün hikayelerini ve insanlarını otantik bir şekilde temsil eden yerleri ve faaliyetleri deneyimlemek için seyahat etmeyi içerir. Tarihi, kültürel ve doğal kaynakları kapsar. Bu turizm türü, ekonomik fayda sağlama, istihdam yaratma ve kültürel mirasın korunmasını teşvik etme potansiyeli nedeniyle giderek daha fazla kabul görmektedir (Timothy & Boyd, 2003).

Kültürel miras alanları her yıl milyonlarca ziyaretçiyi

çekmekte ve yerel ekonomilere önemli faydalar sağlamaktadır. Örneğin, UNESCO Dünya Mirası Alanları genellikle uluslararası ziyaretçileri çekerek ve giriş ücretleri, turlar ve ilgili hizmetler yoluyla önemli gelir elde ederek önemli turistik cazibe merkezleri haline gelir (UNESCO, 2012). Bu turizm akını, konaklama, rehberlik, ulaşım ve perakende sektörlerinde istihdam yaratarak yerel ekonomiyi canlandırabilir. Ancak, aşırı turizmin çevresel bozulma, tarihi yapılarda yıpranma ve aşınma ile yerel toplulukların rahatsız edilmesi gibi olumsuz etkilerini önlemek için bu alanların sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesi esastır (Russo, 2002).

Kültürel mirasın korunması, koruma çabalarını sürdürülebilir turizm uygulamalarıyla birleştiren çok yönlü bir yaklaşım gerektirir. Koruma çabaları, tarihi alanların fiziksel restorasyonunu, somut olmayan mirasın belgelenmesini ve yasadışı ticaret ve tahribata karşı yasal korumayı içerir. Örneğin, Roma'daki Kolezyum'un restorasyonu, yapıyı korumak ve aynı zamanda halkın erişimine açmak için kapsamlı arkeolojik ve mühendislik çabalarını içermiştir (Ferri, 2014). Benzer şekilde, geleneksel müzik, dans ve el sanatları gibi somut olmayan mirasın korunması, bu geleneklerin gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak için genellikle toplum katılımını ve eğitim programlarını içerir (Kirshenblatt-Gimblett, 2004).

Sürdürülebilir turizm uygulamaları, kültürel miras turizminin ekonomik faydaları ile kültürel varlıkların korunması ve muhafaza edilmesi ihtiyacını dengelemek için çok önemlidir. Bu, hassas alanlara gelen ziyaretçi sayısının sınırlandırılması, saygılı davranışları teşvik etmek için ziyaretçi eğitim programlarının uygulanması ve çevresel etkiyi en aza indiren altyapının geliştirilmesi gibi önlemleri içerir. Örneğin Peru'daki Machu Picchu'nun yönetimi, ziyaretçi sayısının düzenlenmesini, çevre dostu ulaşımın kullanılmasını ve sürdürülebilir turizm uygulamaları konusunda eğitilmiş yerel rehberlerin istihdam edilmesini içermektedir (Van der Borg vd., 1996).

Toplum katılımı, kültürel mirasın korunmasının kritik bir bileşenidir. Yerel toplulukların kültürel miras alanlarının yönetimine ve tanıtımına dahil edilmesi, turizmden elde edilen faydaların adil bir şekilde dağıtılmasını ve bu alanların kültürel önemine saygı gösterilmesini sağlar. Toplum temelli turizm girişimleri, yerel sakinleri karar alma süreçlerine dahil ederek ve onlara kültürel miraslarını ziyaretçilerle paylaşma fırsatları sunarak onları güçlendirebilir. Örneğin, Ağa Han Kültür Vakfı'nın tarihi kentleri yeniden canlandırma çabaları, kapsamlı toplumsal istişare ve katılımı içermekte ve sadece mirası korumakla kalmayıp aynı zamanda kent sakinlerinin yaşam kalitesini de artıran projelere yol açmaktadır (Blake, 2000).

Eğitim ve farkındalık yaratma, kültürel mirasa yönelik bir koruma ve takdir kültürünün geliştirilmesi için elzemdir. Okullardaki eğitim programları, toplum çalışmaları ve kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları, kültürel mirasa karşı gurur ve sorumluluk duygusunun aşılmasına yardımcı olabilir. Bu girişimler, kültürel alanların tarihi ve önemi hakkında daha derin bilgiler sağlayarak ziyaretçi deneyimini de geliştirebilir. Örneğin, yorumlama merkezleri ve müzeler hem yerel halkın hem de turistlerin kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda eğitilmesinde önemli bir rol

oynar (Silberman, 2006).

Kültürel mirasın korunması ve tanıtılmasında teknolojinin rolü giderek daha önemli hale gelmiştir. Dijital teknolojideki gelişmeler sanal turların, dijital arşivlerin ve interaktif sergilerin oluşturulmasına olanak tanıyarak kültürel mirası küresel bir izleyici kitlesi için erişilebilir kılmaktadır. Bu araçlar aynı zamanda fiziksel etkileşim ihtiyacını azaltarak ve ayrıntılı belgeleme ve analizlere olanak tanıyarak kırılğan eserlerin ve alanların korunmasına yardımcı olabilir. Örneğin 3D tarama ve baskı kullanımı, hasar görmüş kültürel eserlerin hassas bir şekilde restore edilmesini ve eğitim amaçlı kopyalarının oluşturulmasını sağlamıştır (Koller, 2009). Bununla birlikte, kültürel mirasın korunması da çok sayıda zorlukla karşı karşıyadır. Çatışmalar, doğal afetler ve kentsel gelişim kültürel alanlar için önemli tehditler oluşturabilir. Suriye ve Irak gibi savaştan zarar gören bölgelerdeki miras alanlarının tahrip edilmesi, kültürel mirasın insan kaynaklı felaketlere karşı savunmasızlığını vurgulamaktadır (UNESCO, 2016). İklim değişikliği de yükselen deniz seviyeleri, artan sıcaklıklar ve aşırı hava olaylarının dünya çapındaki miras alanlarına zarar vermesiyle ortaya çıkan bir başka tehdittir. Koruma stratejilerinin bu zorlukları ele alacak şekilde uyarlanması, kültürel mirasın uzun vadede korunması için elzemdir (Markham vd., 2016). Kültürel miras insanlık tarihinin ve kimliğinin hayati bir yönüdür ve önemli sosyal, ekonomik ve eğitsel faydalar sunar. Kültürel mirasın korunması ve tanıtılması, koruma çabalarını, sürdürülebilir turizm uygulamalarını, toplum katılımını, eğitimi ve teknoloji kullanımını bütünleştiren bütüncül bir yaklaşım gerektirir. Zorlukları ele alarak ve kültürel miras turizminin sunduğu fırsatlardan yararlanarak, bu paha biçilmez varlıkların gelecek nesillerin takdir etmesi ve tadını çıkarması için korunmasını sağlayabiliriz.

2.3. Sürdürülebilir Kalkınma

Dünya giderek artan kaynak yetersizliği ve iç içe geçmiş zorluklarla mücadele ederken, sürdürülebilir kalkınma ekonomik, çevresel ve sosyal dengenin sağlanmasında yol gösterici bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Brundtland Komisyonu tarafından tanımlandığı şekliyle sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama kabiliyetinden ödün vermeden bugünün ihtiyaçlarını karşılamayı içerir (WCED, 1987). Bu kavram, birbirine bağlı ve karşılıklı olarak birbirini güçlendiren ekonomik büyüme, sosyal içerme ve çevrenin korunması olmak üzere üç ana sütunu kapsamaktadır (Sachs, 2015).

Ekonomik büyüme, sürdürülebilir kalkınmanın temel bir unsurudur. Ekonomik faaliyetlerin doğal kaynakları tüketmemesini veya çevreye zarar vermemesini sağlarken zenginlik yaratmayı ve yaşam standartlarını iyileştirmeyi içerir. Sürdürülebilir ekonomik büyüme yeşil teknolojilerin benimsenmesini, enerji verimliliğinin teşvik edilmesini ve sürdürülebilir tüketim ve üretim modellerinin desteklenmesini gerektirir (Birleşmiş Milletler, 2015). Yenilenebilir enerji, sürdürülebilir tarım ve çevre dostu endüstrilere yapılan yatırımlar, uzun vadeli ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanması için çok önemlidir (Sachs, 2012).

Sosyal içerme, sürdürülebilir kalkınmanın bir diğer kritik ayağıdır. Tüm bireylerin ve toplulukların fırsatlara ve

kaynaklara erişiminin sağlanmasını, eşitsizliklerin azaltılmasını ve sosyal adaletin teşvik edilmesini içerir (Sen, 1999). Sosyal içerme; yoksulluk, eğitim, sağlık hizmetleri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal koruma gibi konuların ele alınmasını gerektirir (UNDP, 2016). Marjinal grupları güçlendiren, fırsat eşitliğini teşvik eden ve temel hizmetlere erişimi sağlayan kapsayıcı politikalar ve programlar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için esastır (Dünya Bankası, 2013).

Çevrenin korunması, sürdürülebilir kalkınmanın üçüncü ayağıdır. Doğal kaynakların daha bilinçli kullanılmasını, ekosistemlerin korunmasını, kirliliğin ve çevresel bozulmanın azaltılmasını içerir (UNEP, 2012). Sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir tarım, ormancılık ve balıkçılık gibi çevresel etkileri en aza indiren uygulamaların benimsenmesinin yanı sıra koruma ve biyolojik çeşitliliğin korunmasının teşvik edilmesini gerektirir (MEA, 2005). İklim değişikliğinin azaltım ve uyum tedbirleri yoluyla ele alınması da çevresel sürdürülebilirlik açısından kritik önem taşımaktadır (IPCC, 2014). Kırsal turizm, bu üç ayağı ele alarak sürdürülebilir kalkınmaya önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Ekonomik olarak, gelir ve istihdam fırsatları yaratarak kırsal ekonomileri çeşitlendirir ve geleneksel endüstrilere olan bağımlılığı azaltır (Sharpley & Roberts, 2004). Sosyal açıdan, kırsal turizm kültürel alışverişi teşvik eder, yerel gelenekleri korur ve toplumsal uyumu artırır (Lane, 1994). Çevresel olarak, koruma çabalarını ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını teşvik eder, turistler ve yerel topluluklar arasında çevre sorunları hakkında farkındalık yaratır (Fennell, 2001). Bununla birlikte, sürdürülebilir kırsal turizm gelişiminin sağlanması çeşitli zorlukların ele alınmasını gerektirir. Turizm faaliyetlerinin ekonomik olarak uygulanabilir, sosyal olarak kapsayıcı ve çevresel olarak sorumlu olmasını sağlamak esastır. Bu, sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesini, yerel toplulukların katılımının sağlanmasını ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini destekleyen politikaların uygulanmasını içerir (Butler, 1999).

Temel zorluklardan biri, ekonomik faydalar ile çevrenin korunmasını dengelemektir. Turizm gelişimi genellikle kaynak tüketiminin artmasına, atık oluşumuna ve habitat tahribatına yol açmaktadır (Weaver, 2001). Çevre dostu konaklama tesisleri, atık yönetim sistemleri ve koruma programları gibi sürdürülebilir uygulamaların hayata geçirilmesi bu etkilerin azaltılmasına yardımcı olabilir (Honey, 2008). Bir diğer zorluk da turizmin geliştirilmesinde sosyal kapsayıcılığın ve toplum katılımının sağlanmasıdır. Yerel toplulukları planlama ve karar alma süreçlerine dahil etmek, turizm gelişimini onların ihtiyaçları ve istekleriyle uyumlu hale getirmeye yardımcı olur (Saxena vd., 2007). Eğitim ve kapasite geliştirme programlarının sağlanması, yerel toplulukları turizm faaliyetlerine aktif olarak katılmaları ve bunlardan faydalanmaları için güçlendirebilir (Ashley & Roe, 1998). Etkili politika ve düzenleyici çerçeveler de sürdürülebilir kırsal turizm gelişimini teşvik etmek için çok önemlidir. Hükümetler standartların belirlenmesinde, teşviklerin sağlanmasında ve paydaşlar arasında iş birliğinin kolaylaştırılmasında kilit rol oynar (Dredge & Jenkins, 2007). Sürdürülebilir turizm uygulamalarını teşvik eden, yerel girişimciliği destekleyen ve faydaların adil dağılımını

sağlayan politikalar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için gereklidir (Hall, 2005). İzleme ve değerlendirme, sürdürülebilir turizm gelişiminin önemli bileşenlerindedir. Turizm faaliyetlerinin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin düzenli olarak değerlendirilmesi, iyileştirme alanlarının belirlenmesine yardımcı olur. Bu durum turizm gelişiminin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu olmasını sağlar (UNWTO, 2004). Sürdürülebilir turizm için göstergeler ve ölçütler geliştirmek, politika yapıcılara ve uygulayıcılara sürdürülebilir uygulamaların hayata geçirilmesi ve izlenmesi konusunda rehberlik edebilir (UNEP & UNWTO, 2005).

Kırsal turizmde sürdürülebilir kalkınma, ekonomik, sosyal ve çevresel hususların turizm planlaması ve yönetimine entegre edilmesini içerir. Sürdürülebilir uygulamaların benimsenmesi, yerel toplulukların katılımının sağlanması ve destekleyici politikaların uygulanmasıyla kırsal turizm, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine önemli ölçüde katkıda bulunabilir. Gelecekteki araştırma ve uygulamalar, kırsal turizmin sürdürülebilirliğini artırmak ve kırsal topluluklar ve daha geniş toplum için faydalarını en üst düzeye çıkarmak için kapsamlı çerçeveler ve stratejiler geliştirmeye odaklanmalıdır.

3. Yöntem

Bu çalışmada, kırsal turizm alanındaki yayın eğilimlerini, gelişmelerini ve bilimsel ilerlemeleri incelemek için yaygın bir yöntem olan bibliyometrik analiz kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz hem nitel hem de nicel verileri kullanarak belirli bir konudaki yayın desenlerini tanımlayabilmekte ve bu alandaki gelişmelere ilişkin genel bir bakış sunmaktadır (Sökmen vd., 2023). Ayrıca çalışmamızda uygulanan bibliyometrik analizleri yürütmek için R programında sıklıkla tercih edilen (Aria & Cuccurullo, 2017) bibliometrix paketi kullanılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bulgular, Shiny web uygulaması aracılığıyla raporlanmış ve görselleştirilmiştir. Analiz kapsamına hangi makalelerin araştırmaya dâhil edileceğine karar verirken aşağıdaki kriterler belirlenmiştir.

- Web of Science ve Scopus veri tabanlarında yayınlanması
- İngilizce olarak yayınlanmış olması
- Bilimsel Makale, Bildiri ve İnceleme türünde yayınlanmış olması
- Başlığında, özetinde veya anahtar kelimelerinde “Rural Tourism” yer alması

Son tahlilde 20.07.2024 tarihinde 1760 sonuç analiz edilmiştir. Öncelikle betimsel analizler kullanılarak alanyazının genel görünümüne yönelik özet tablolar sunulmuştur. Bu analizlerde, yazarlar, makaleler ve genel yapıya dair temel istatistiksel bilgiler aktarılmıştır. Alandaki iş birliği modellerini incelemek için sosyal ağ analizleri uygulanmıştır. Buna ek olarak, kavramsal haritaların oluşturulması, yazar, dergi, makale gibi öğelere ilişkin metriklerin hesaplanması yoluyla alanın yapısı çok boyutlu bir şekilde analiz edilmeye çalışılmıştır.

4. Bulgular

Bu bölüm, veri analizinden elde edilen kritik içgörülerini

Tablo 1. Kırsal turizm araştırmalarına ilişkin genel bilgiler

Açıklamalar	Sonuçlar
Yayınlarla İlişkin Genel Bilgiler	
Zaman aralığı	1986 - 2024
Kaynaklar (Dergiler, Kitaplar, vb.)	374
Yayın Sayısı	1760
Yıllık Büyüme Oranı %	2.86
Yayımların Ortalama Yaşı	7.75
Yayın Başına Düşen Ortalama Atıf	26.17
Kaynakçalar	25764
Yayın İçerikleri	
Keyword Plus (ID)	1962
Anahtar Kelimeler (DE)	4005
Yazarlar	
Yazar Sayısı	3175
Tek Yazarlı Yayınların Yazar Sayısı	297
Yazar İşbirlikleri	
Tek Yazarlı Yayın Sayısı	364
Yayın Başına Ortak Yazar	2.62
Uluslararası Ortak Yazarlık Oranı %	9.375
Yayın Türü	
Makale	1523
Bildiri	185
İnceleme	52

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

vurgulayarak çalışmadan elde edilen temel bulguları sunmaktadır. Sonuçlar, ekonomik büyüme, toplum katılımı ve çevrenin korunması üzerindeki etkileri vurgulayarak kırsal turizm ve sürdürülebilir kalkınma alanındaki önemli eğilimleri ve kalıpları ortaya koymaktadır. Verilerin detaylı bir şekilde incelenmesi, kırsal turizmin mevcut durumu ve gelecekteki beklentileri hakkında kapsamlı bir anlayış sağlayarak politika oluşturma ve uygulama için değerli çıkarımlar sunmaktadır.

4.1. Kırsal Turizm Araştırmalarının Genel Yapısı

Tablo 1’de 1986 ile 2025 yılları arasında kırsal turizm alanında yayımlanan bilimsel yayınların genel özellikleri, içerikleri, yazarları, yazarlar arasındaki iş birlikleri ve yapılan yayınların türleri hakkında bilgiler sunulmaktadır. Tablo 1’de, ilk olarak, verilerin zaman aralığı 1986-2025 olarak belirtilmiştir. Bu, kırsal turizm araştırmalarının yaklaşık 40 yıllık bir süre boyunca incelendiğini göstermektedir. Kaynak olarak 374 adet dergi, kitap vb. kaynağın incelendiği görülmektedir. Toplamda 1760 adet yayın incelenmiştir ve yıllık büyüme oranı %2,86 olarak hesaplanmıştır. Tabloda yayınların ortalama yaşı 7,75 yıl olarak belirtilmiştir. Her yayının ortalama 26,17 kez alıntılındığının altı çizilmektedir. Anahtar kelime olarak, 1962 adet “Keyword Plus (ID)” ve

4005 adet de “Anahtar Kelimenin (DE)” yer aldığı belirtilmektedir. Keywords Plus son yıllarda yapılan analizlerde makalelerdeki içeriği ve bilimsel kavramları yakalamak için bir parametre olarak sıklıkla kullanılmaktadır (Zhang vd., 2016). Web of Science Core Collection tarafından yapılan tanıma göre “KeyWords Plus”, atıf yapılan makalelerin başlıklarından otomatik olarak üretilen dizin terimleridir. KeyWords Plus terimlerinin kaynakçada birden fazla kez geçmesi gerekmektedir ve çok kelimeli ifadelerden tek terimlere doğru sıralanmaktadır (Garfield & Sher, 1993). Analizlerde toplam 3175 adet yazarın çalışması incelenmiştir. Bunlardan 297’si tek yazarlı yayınlara sahiptir. Yazarların iş birliği açısından bakıldığında, tek yazarlı yayınların sayısı 364 olarak belirtilmiştir. Her yayında ortalama 2,62 adet yazar yer almaktadır. Uluslararası iş birliğinin oranı %9,375 olarak hesaplanmıştır. Yayın türleri açısından bakıldığında, en çok makale türünde (1357 adet) yayın yer almaktadır. Bunu takip eden türler bildiri (185 adet) ve inceleme (52 adet) olarak sıralanmaktadır. Tablo bulgularına bakarak, genel olarak kırsal turizm araştırmaları ile ilgili yayınların büyük çoğunluğunun akademik dergilerde yayımlandığı, yazarların genellikle tek başına veya iki kişilik gruplar halinde çalıştığı ve dokümanların ortalama olarak 7-8 yıl önce yayımlandığı söylenebilir. Öte yandan, analiz edilen araştırmaların en fazla atıf alan yazarlarının detayları Tablo 2’de yer almaktadır. Tabloda, kırsal turizm araştırmalarında öne çıkan 10 yazar listelenmekte ve her biri için çeşitli bibliyometrik göstergeler gösterilmektedir.

Tablo 2’de sunulan H-endeksi ve G-endeksi, yazarların hem üretkenliğini hem de etkisini ölçmektedir. Elisabeth Kastenholtz, en yüksek h-endeksi (22) ve g-endeksi (29) ile öne çıkmaktadır. M-indeksi ise h-indeksini yazarın ilk yayınından bu yana geçen yıl sayısına göre normalleştirir. Mei Ling Dai en yüksek m-indeksine (1,4) sahiptir ve bu da son yıllarda hızlı bir etkiye işaret ederken, Elisabeth Kastenholtz ve Maria João Carneiro de zaman içinde güçlü ve tutarlı bir etki göstermektedir (her ikisi de 0,846). Toplam Atıf Sayısı bakımından Elisabeth Kastenholtz 2347 atıfı başı çekmekte, onu Richard Sharpley (1222) ve Maria João Carneiro (1014) takip ederek alandaki önemli etkilerini göstermektedir. Elisabeth Kastenholtz en çok yayına sahiptir (29), onu Vikneswaran Nair (21) takip etmektedir. Tablo 2, ayrıca her bir yazarın alandaki yayıncılık kariyerine ne zaman başladığına dair önemli bilgiler vermektedir. Bu bilgiler, yazarların akademik yörüngelerini ve zaman içinde yarattıkları etkiyi anlamlandırmaya olanak sağlamaktadır.

Tablo 2. Yazarlara ilişkin etki faktörleri

Yazar	h_index	g_index	m_index	T.A.*	Y.S.**	Başlangıç
Elisabeth Kastenholtz	22	29	0.846	2347	29	1999
Maria João Carneiro	11	12	0.846	1014	12	2012
Vikneswaran Nair	11	18	0.917	348	21	2013
Carol Kline	9	12	0.529	371	12	2008
Chris Ryan	9	12	0.692	227	12	2012
Carla Barbieri	8	9	0.615	781	9	2012
Duk-Byeong Park	8	9	0.5	898	9	2009
Richard Sharpley	8	8	0.348	1222	8	2002
Chee Hua Chin	7	10	0.875	269	10	2017
Mei Ling Dai	7	9	1.4	191	9	2020

*T.A. : Toplam Atıf

**Y.S. : Yayın Sayısı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3. Kırsal turizm alanında en fazla yayın yapan dergilere ilişkin etki faktörleri

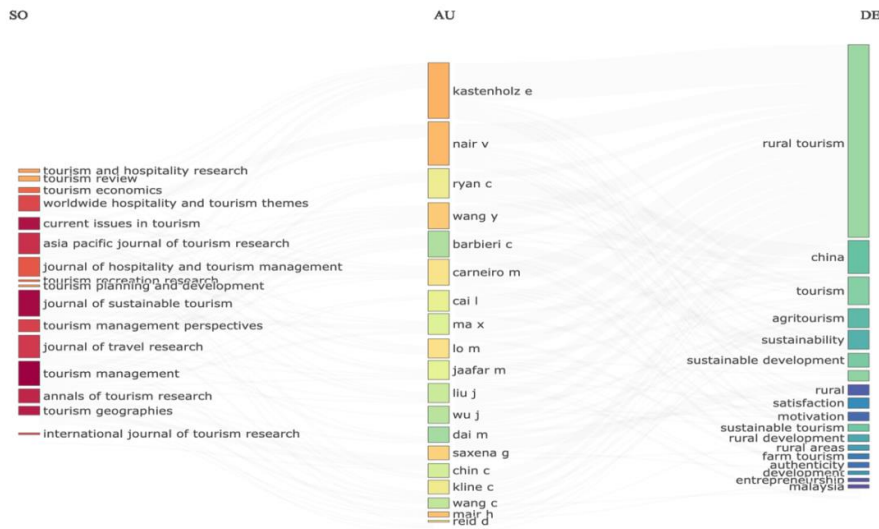
Dergiler	h_index	g_index	m_index	TA	YS	Başlangıç
Tourism Management	55	105	1.528	11928	105	1989
Journal of Sustainable Tourism	36	73	1.125	5368	89	1993
Annals of Tourism Research	26	42	0.667	3266	42	1986
Tourism Geographies	24	41	0.96	1723	47	2000
Current Issues in Tourism	23	39	1.15	1580	56	2005
Tourism Management Perspectives	23	38	1.769	1519	38	2012
Journal of Travel Research	21	39	0.636	2257	39	1992
International Journal of Tourism Research	19	32	1.188	1055	32	2009
Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism	18	27	0.75	732	28	2001
Asia Pacific Journal of Tourism Research	17	26	1.063	742	42	2009

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur

Alanda yayın yapmaya 1999 yılında başlayan Elisabeth Kastenholtz, listelenen yazarlar arasında en erken başlangıç yılına sahiptir. Yirmi yılı aşan uzun bir akademik kariyere sahip olan Kastenholtz'un yüksek bir h-endeksi ve g-endeksi biriktirmiş olması şaşılacak bir durum değildir ve bu da alandaki önemli etkisini yansıtmaktadır. İlk makalesini 2002 yılında yayınlayan Richard Sharpley de güçlü bir akademik etki göstermektedir. Carol Kline ve Duk-Byeong Park, 2008 ve 2009 yıllarında yayın yapmaya başlamışlardır ve alana on yılı aşkın bir süredir istikrarlı bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Maria João Carneiro, Chris Ryan, Carla Barbieri ve Vikneswaran Nair gibi yazarlar, 2012-2013 yıllarında başlayarak, yaklaşık on yıllık bir çalışmanın ardından değişen düzeylerde etki göstermektedir. 2017'de başlayan Chee Hua Chin, hızla gelişen bir akademik varlık gösterirken, 2020'den itibaren en yeni katılımcı olan Mei Ling Dai, yüksek bir m indeksi ile şimdiden önemli ilerlemeler kaydetmiştir. Özetle, "Başlangıç Yılı" sütunu, bir araştırmacının kariyer süresinin akademik metriklerini nasıl etkilediğini vurgulamaktadır; Kastenholtz gibi daha erken başlayanlar etki biriktirmek için daha fazla zamana sahipken, Mei Ling Dai gibi daha yeni yazarlar hızlı bir büyüme göstermektedir.

Tablo 3'te yer alan bulgulara göre ön sıralarda yer alan Tourism Management, birçok boyutta en yüksek etki ölçütlerine sahip dergi olarak öne çıkmaktadır. Derginin 1989'dan beri kırsal turizm alanındaki süregelen varlığı ve önemli atıf sayısı, kırsal turizm araştırmalarının şekillendirilmesindeki önemli rolünün altını çizmektedir. Hemen ardından gelen Journal of Sustainable Tourism'in güçlü performansı, daha geniş toplumsal ve akademik önceliklerle uyumlu bir eğilim olarak, alanda sürdürülebilirliğe verilen artan önemi yansıtmaktadır.

Tourism Management Perspectives ve Current Issues in Tourism gibi yüksek m-indeksi değerlerine sahip, görece alana daha yeni katkı sunan dergilerin ortaya çıkışı, alanda dinamik bir değişime işaret etmektedir. Bu yayınların hızla ilgi görmesi, araştırma odaklarında ve metodolojilerinde çağdaş akademik söylemle örtüşen bir evrime işaret etmektedir. Bu eğilim, alanın yeni ortaya çıkan sorunlara karşı duyarlılığını ve hızlı bilgi yayma kapasitesini göstermektedir. İlginç bir şekilde, etki ölçütlerinin en üst kademelerinde bölgeye özgü dergilerin varlığı, kırsal turizm araştırmalarında coğrafi bağlamın önemini vurgulamaktadır. Örneğin Asia Pacific Journal of Tourism Research ve Scandinavian Journal of

Görsel 1. Üç alan diyagramı

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 2. En çok kullanılan anahtar kelimeler

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

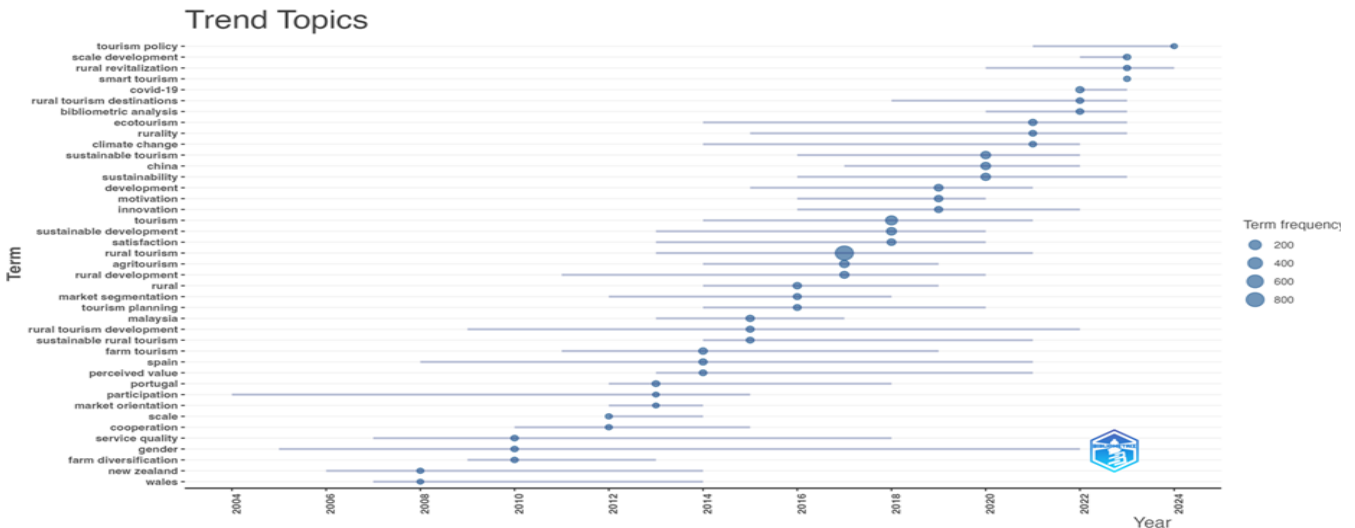
Hospitality and Tourism, alanın farklı bölgesel perspektifleri ve kırsal turizmin farklı kültürel ve ekonomik ortamlardaki nüanslı doğasını kabul ettiğinin altını çizmektedir.

Dergiler arasındaki farklı etki modelleri (bazıları yüksek toplam atıflara sahipken daha düşük m-indekslerine sahiptir. Bunun tersi durumlar da gözlenmiştir) alandaki etkinin çok yönlü doğasını ortaya koymaktadır. Bu çeşitlilik, farklı dergilerin çıkarı açan, yüksek atıf alan çalışmaları yayınlamaktan en yeni araştırmaların hızla yayılmasını kolaylaştırmaya kadar çeşitli rollere hizmet ettiği sağlıklı bir akademik ekosisteme işaret etmektedir.

Görsel 1, bibliyometrik analizlerde yaygın olarak kullanılan bir görselleştirme türüdür. Görselde, kırsal turizm araştırmaları alanındaki kaynaklar (dergiler), yazarlar ve anahtar kelimeler arasındaki ilişkileri gösteren ağaç haritası veya Sankey benzeri bir diyagram sunulmaktadır. Diyagram üç ana sütuna ayrılmıştır: Solda Kaynaklar (SO), ortada Yazarlar (AU) ve sağda Anahtar Kelimeler (DE). Sol sütunda turizm ve konaklama araştırmalarıyla ilgili çeşitli akademik dergiler yer almaktadır. Önemli dergiler şunlardır: Tourism and Hospitality Research, Tourism Review, Tourism Economics, Current Issues in Tourism, Journal of Sustainable Tourism, Annals of Tourism Research. Bu kaynaklar, bu alandaki araştırmalar için önemli yayın kaynaklarını temsil etmektedir. Orta sütunda kırsal turizm araştırmalarına katkıda

bulunan başlıca yazarlar listelenmektedir. Öne çıkan bazı isimler şunlardır: Kastenholz E., Nair V, Ryan C, Wang Y, Barbieri C, Carneiro M. Yazar bloklarının değişen büyüklükleri, alandaki göreceli katkılarını veya etkilerini göstermektedir. Sağ sütun, kırsal turizm araştırmalarında en sık kullanılan anahtar kelimeleri veya temaları sunmaktadır. En çok öne çıkan anahtar kelimeler şunlardır: Rural tourism, China, Tourism, Agritourism, Sustainability, Sustainable development. Diğer önemli anahtar kelimeler arasında rural development, satisfaction, motivation, farm tourism ve authenticity yer almaktadır. Diyagram, kırsal turizm araştırmalarını yayınlayan temel dergileri ortaya koymakta ve bu alandaki en etkili çalışmaların nerelerde yayımlandığına dair fikir vermektedir. Yazar listesi, kırsal turizm araştırmalarında önde gelen akademisyenlerin bir göstergesini sunmakta olup, bu alandaki temel literatürü veya potansiyel iş birlikçilerini belirlemek için değerli olabilir.

Görsel 2'de yer alan kelime bulutu, kırsal turizm ve ilişkili alanlardaki araştırmalarla ilgili ortak temaları ve anahtar kelimeleri içermektedir. En öne çıkan kavram olan "kırsal turizm", literatürün kırsal alanlardaki turizm faaliyetlerine odaklandığını göstermektedir. Böyle bir vurgu, kentsel olmayan ortamlarda turizmin dinamiklerini, faydalarını ve zorluklarını anlamaya yönelik artan ilgiyi yansıtmaktadır. Ayrıca, "sürdürülebilir kalkınma" ve "sürdürülebilirlik" terimleri, doğal kaynakları tüketmeden veya yerel

Görsel 3. Trend konuların analizi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

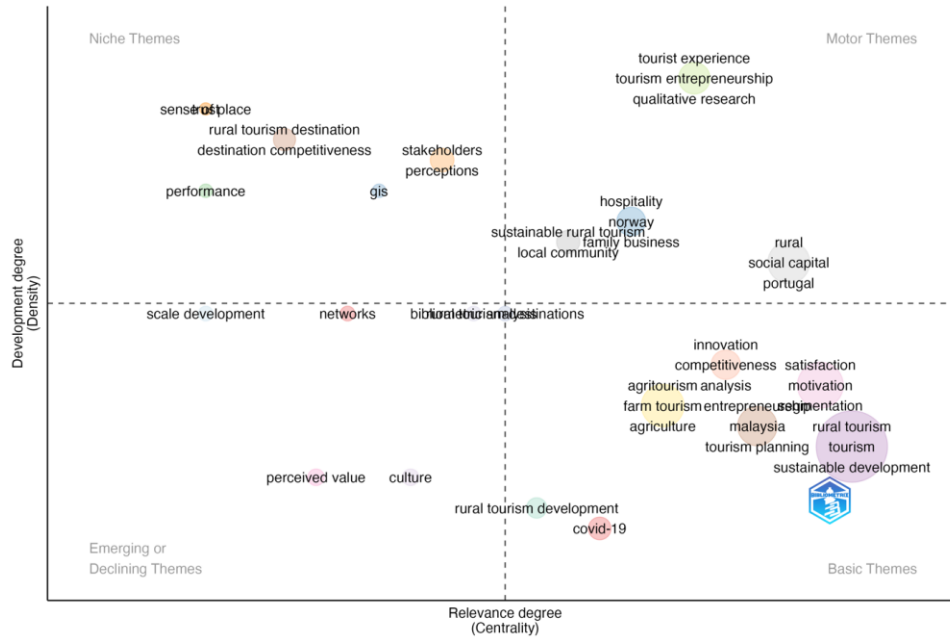
ekosistemlere zarar vermeden sürdürülebilir çevresel açıdan sorumlu turizm uygulamalarının önemini vurgulamaktadır. Bu kavramlar, turizm gelişiminin küresel sürdürülebilirlik hedefleriyle uyumlu hale getirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. “Agriturizm” terimi, tarımsal faaliyetlerin turizm deneyimleriyle bütünleştirildiği niş bir sektöre işaret etmektedir. Söz konusu sektör, turistler için benzersiz deneyimler sağlarken, kırsal kesimde yaşayan topluluklar için de ek gelir kaynağı oluşturmaktadır. “Çin” önemli bir araştırma odağı olarak ortaya çıkmakta ve Çin’de kırsal turizm alanına büyük bir ilgi olduğu anlaşılmaktadır. Diğer önemli terimler arasında “toplum katılımı”, “kalkınma” ve “pazarlama” yer almaktadır. “Toplum katılımı”, yerel toplulukların turizm faaliyetlerine dahil edilmesinin, bu faaliyetlerden faydalanmalarının ve söz sahibi olmalarının sağlanmasının önemini vurgulamaktadır. Bunlara ek olarak, “Covid-19” teriminin yer alması, pandeminin kırsal turizm üzerindeki etkilerini anlamayı ve iyileşme stratejilerini keşfetmeyi amaçlayan güncel araştırma eğilimlerini yansıtmaktadır.

4.2. Kırsal Turizm Araştırmalarında Kavramsal Yapı

Kırsal turizm araştırmalarının kavramsal yapısı incelendiğinde, konuya ilişkin oluşturulan Görsel 3, 2004 ile 2023 yılları arasında turizm araştırmalarında öne çıkan konuların boylamsal bir analizini sunmakta ve bu alandaki akademik literatürün değişen odağını göstermektedir. Yatay eksen zaman çizelgesini gösterirken, dikey eksen çeşitli anahtar terimleri listelemekte ve dairelerin boyutu her bir terimin yayınlanmış araştırmalarda görülme sıklığını belirtmektedir. “Turizm politikası”, 'ölçek geliştirme' ve 'kırsal yeniden canlandırma' gibi konular tüm süreç boyunca önemli ve sürekli bir görünürlüğe sahiptir. Büyük frekans daireleri, bu temaların turizm yönetişimi, planlaması ve kırsal kalkınma tartışmalarının merkezinde yer almaya devam ettiğini göstererek turizm çalışmalarındaki kalıcı önemlerini

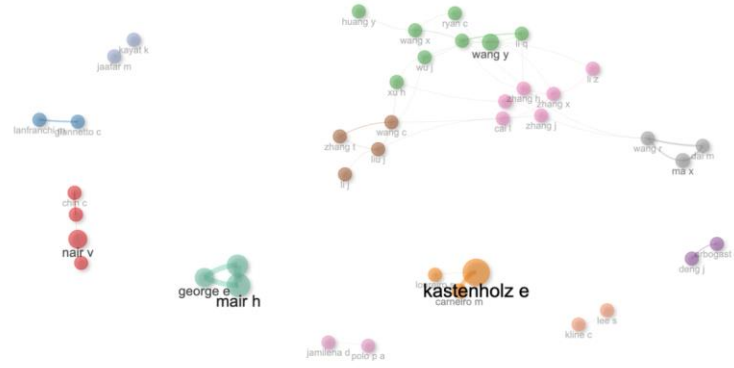
vurgulamaktadır. Bu terimlerin tutarlı varlığı, turizm yönetimi ve kalkınmasının yapısal yönlerine yönelik istikrarlı bir akademik ilginin varlığının altını çizmektedir. Buna karşın, bazı terimlerin daha yakın zamanda ortaya çıktığı ve özellikle “COVID-19” ve “akıllı turizm” gibi terimlerin sıklığında keskin bir artış olduğu görülmektedir. Bu eğilimler, turizm endüstrisinin pandeminin yarattığı yıkıma verdiği yanıtı ve teknolojinin turizm hizmetlerine hızlı entegrasyonunu göstermektedir. “COVID-19” un 2020 sonrası ortaya çıkışı, pandeminin seyahat davranışını, turizm politikalarını ve sektördeki dayanıklılık stratejilerini nasıl yeniden şekillendirdiğine dair yoğun araştırmaların yapıldığı bir döneme işaret etmektedir. Aynı dönemde ilgi gören “akıllı turizm”, turizm deneyimlerini geliştirmek için dijital teknolojilerden, veri analitiğinden ve yapay zekadan yararlanmaya yönelik akademik ilginin arttığını göstermektedir. Son yıllarda bu terimler için nispeten daha büyük daireler, akademik çevrelerin küresel olaylara ve yeniliklere duyarlılığını vurgulayarak, bu dış etkilere bağlı olarak ilgide bir artış olduğunu işaret etmektedir. Diğer yandan, “toplumsal cinsiyet” ve “çiftlik çeşitlendirmesi” gibi bazı terimler çok daha küçük ve daha az sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bunlar turizmde daha niş çalışma alanlarını temsil etmekte olup, akademik ilgi olsa da bu konuların sürdürülebilirlik gibi daha geniş temalara kıyasla nispeten daha az araştırıldığını göstermektedir. Düşük sıklıklarına rağmen, bu yeni ortaya çıkan alanlar, özellikle toplum temelli turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma gibi alanlarda yeni zorluklar ve fırsatlar ortaya çıktıkça önem kazanabilir. Diyagramdaki sıklık dağılımı, değişmekte olan bir alana işaret etmekte olup, bazı ana temalar istikrarını korurken, bazıları da dış sosyo-ekonomik, çevresel ve teknolojik değişimlere bağlı olarak önem kazanmakta veya azalmaktadır.

Görsel 4, 1986'dan 2024'e kadar kırsal turizm araştırmalarıyla ilgili anahtar kelimelerin tematik bir haritasını sunmaktadır.

Görsel 4. Tematik harita

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Görsel 5. Yazar işbirlikleri

Kaynak: *Yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Harita, x eksenini “İlgililik derecesini (Merkezlilik)” ve y eksenini “Gelişim derecesini (Yoğunluk)” gösteren iki boyutlu bir grafik olarak yapılandırılmıştır (Muñoz-Leiva vd., 2012). Genellikle stratejik diyagram olarak bilinen bu görselleştirme tekniği, bibliyometrik analizlerde bir araştırma alanının yapısını ve dinamiklerini göstermek için sıklıkla kullanılır. Harita, her biri farklı tema kategorilerini temsil eden dört çeyreğe ayrılmıştır:

- Motor Temalar (sağ üst): Bunlar araştırma alanı için iyi geliştirilmiş ve önemli temalardır. Bu çeyrekte yer alan anahtar kelimeler arasında “turist deneyimi”, “turizm girişimciliği” ve “nitel araştırma yer almaktadır.
- Temel Temalar (sağ alt): Bu temalar alan için son derece önemlidir ancak daha az gelişmiştir. Bu çeyrekte “turizm”, “kırsal turizm”, “sürdürülebilir kalkınma” ve “inovasyon” gibi anahtar kelimeler yer almaktadır.
- Niş Temalar (sol üst): Bunlar iyi geliştirilmiş ancak izole edilmiş temalardır. Buradaki anahtar kelimeler arasında “yer duygusu”, “kırsal turizm destinasyonu” ve “destinasyon rekabetçiliği” yer almaktadır.
- Gelişmekte Olan veya Azalan Temalar (sol alt): Bu temalar sadece az gelişmiş değil, aynı zamanda marjinaldir. Bu çeyrekte yer alan anahtar kelimeler arasında “algılanan değer”, “kültür” ve “kırsal turizm gelişimi” yer almaktadır.

Her bir anahtar kelimenin büyüklüğü, literatürdeki sıklığını veya önemini temsil etmektedir. Özellikle “turizm” en büyük düğüm olarak gözükmekte ve alandaki merkezi rolünü ortaya koymaktadır. Bu stratejik diyagram, kırsal turizm araştırmalarının yapısı ve evrimi hakkında değerli bilgiler sunmakta, ana temaları, yeni ortaya çıkan konuları ve gelecekteki araştırmalar için potansiyel alanları vurgulamaktadır. Alanın turizm, tarım, girişimcilik, sürdürülebilirlik ve bölgesel kalkınma konularını kapsayan multidisipliner yapısını ortaya koymaktadır.

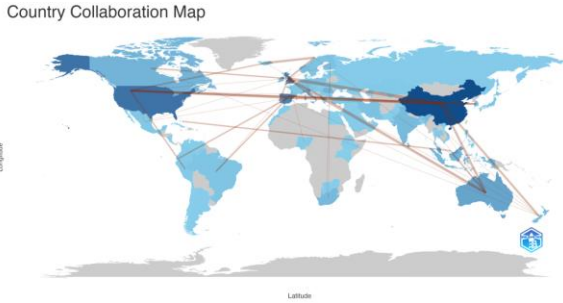
4.3. Kırsal Turizm Araştırmalarında Sosyal Yapı

Araştırmada incelenen kırsal turizm çalışmalarına ait iş birliği ağını belirlemek adına “yazar x yazar” bitişiklik matrisinden yararlanılmaktadır. İş birliği ağında gözlemlenen bağların

büyük olması yazarların yaptıkları yayınların sıklıkları ile paralellik göstermektedir. Aynı renk olan bağlar ağdaki ilişkili kümeleri sembolize etmektedir. Bağlantılara gelince düğümlerin kendi aralarındaki ilişki sayısı doğru orantılı olarak kalınlaşmaktadır. Yapılan incelemede “Fruchterman-Reingold” serimi ve “association” normalleştirilmesi kullanılmıştır.

Görsel 5’te, turizm araştırmaları alanında yazarlar arasındaki iş birliği örüntülerini görselleştiren bir ortak yazarlık ağı haritası yer almaktadır. Görsel detaylıca incelendiğinde 12 farklı kümenin oluştuğu gözlemlenebilir. Her bir düğüm tek bir yazarı temsil etmekte ve düğümün büyüklüğü, yazarın iş birliği sayısı ile ölçülen ağ içindeki önemini veya etkisini ifade etmektedir. Düğümler arasındaki bağlantı çizgileri ortak yazarlık ilişkilerini temsil etmekte olup, yakın bağlantılı kümeler bu yazarlar arasındaki iş birliğinin sıklığına işaret etmektedir. Bu haritada, belirgin birkaç küme gözlemlenmektedir. Örneğin, “Wang Y” merkezli olan küme, birden fazla yazarla kapsamlı iş birliğini göstermekte ve güçlü bir araştırma ortaklık ağının varlığına işaret etmektedir. Benzer şekilde, “Kastenholz E” ve “Mair H”, araştırma topluluğundaki önemli rolleriyle öne çıkan, kayda değer iş birliği bağlantılarına sahip diğer kilit düğümlerdir. Ayrıca, “Nair V” ve “Jaafar M” gibi daha küçük, birbirlerinden daha yalıtılmış kümeler ise görece yerel ya da özelleşmiş iş birliği ağlarına işaret etmektedir. Bu kümelerin mekânsal ayrımı, daha geniş turizm çalışmaları alanı içinde farklı araştırma gruplarına veya tematik çalışma alanları bulunduğunu göstermektedir. Sonuç olarak bu görsel, turizm alanındaki araştırma iş birliklerinin birbiriyle bağlantılı doğasını ortaya koymakta ve bazı yazarların kendi ağları içinde ana merkezler olarak hareket ederek alan genelinde iş birliği ve bilgi paylaşımını teşvik ettiğini sergilemektedir.

Görsel 6, “Ülkeler Arası İşbirliği Haritası” başlığıyla turizm araştırmalarındaki uluslararası iş birliklerini sergilemektedir. Koyu mavi ile vurgulanan ülkeler, en yoğun iş birliği ağlarına sahip olan ülkeleri temsil etmektedir. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Çin ve bazı Avrupa ülkeleri (Almanya ve Birleşik Krallık gibi) önemli iş birliği bağlantıları

Görsel 6. Ülkeler arası işbirliği haritası

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

göstermektedir. Söz konusu ülkeler turizm araştırmalarında güçlü uluslararası bağlantıları teşvik ederek bilgi ve kaynak alışverişini desteklemektedir. Bu harita ayrıca Avustralya ve Asya'daki bazı ülkelerin de bu iş birliklerine dahil olduğunu vurgulamaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde Görsel 6, turizm araştırmalarındaki kapsamlı uluslararası iş birliği ağını gösterirken, belirli ülkelerin bu küresel iş birliği çabasının merkezinde yer aldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4 incelendiğinde, Birleşik Krallık'ın en yüksek toplam atıf sayısı (6319) ve makale başına düşen 62,60 atıf ortalamasıyla kırsal turizm araştırmaları alanında lider olduğu görülmektedir. Çin, en fazla yayına (247) sahip olmasına rağmen, makale başına daha düşük bir atıf ortalaması (16,70) sergileyerek, değişen etkiye sahip yüksek hacimli bir araştırma oranına işaret etmektedir. ABD ve İspanya da sırasıyla 31.10 ve 32.80'lik güçlü atıf ortalamalarıyla bu alanda önemli bir paya sahiptir. Özellikle Portekiz ve Güney Kore yüksek ortalama atıf sayılarıyla (47,50 ve 60,80) öne çıkmakta ve daha az yayın yapmalarına rağmen etkili araştırmalarıyla dikkat çekmektedir. Genel olarak, Birleşik Krallık, Portekiz ve Güney Kore kırsal turizm alanında yüksek etkili araştırmalara sahip kilit oyuncular olarak ortaya çıkmaktadır.

5. Sonuç ve Tartışma

1986'dan 2025'e kadar kırsal turizm araştırmalarının bibliyometrik analizi, ana temaları, etkili katılımcıları ve önemli eğilimleri vurgulayarak alanın gelişimine dair aydınlatıcı bir genel bakış sunmaktadır. Bulgular, literatürdeki çalışmaların kırsal turizm söylemini şekillendirmedeki önemli etkisini ortaya koymaktadır. Veriler, yerleşik ve gelişmekte olan akademisyenlerin bir karışımı, farklı coğrafi katkılar ve ağırlıklı olarak dergi makaleleri olmak üzere çok çeşitli yayın türleriyle sağlıklı bir akademik ekosisteme işaret etmektedir. Bu görüşler, kırsal turizm araştırmalarının olgunluğunun ve dinamizminin altını çizmekte ve sürdürülebilir kalkınmadaki ayrılmaz rolünü vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik, kırsal turizm araştırmalarında merkezi bir odak noktası olmaya devam etmekte ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yapılan küresel vurguyu yansıtmaktadır (UNWTO, 2017). "Sürdürülebilir kalkınma" ve "sürdürülebilir turizm" gibi anahtar kelimeler, ekonomik faydaların çevrenin korunması ve sosyal eşitlik ile dengelenmesine güçlü bir şekilde odaklanıldığını göstermektedir. Kastenholz gibi önde gelen araştırmacılar,

kırsal turizmin sürdürülebilir uygulamaları nasıl içerebileceğinin anlaşılmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur (Butler, 1999; Lane & Kastenholz, 2015). Bu uygulamalar kaynakların tükenmesi, kirlilik ve kültürel metalaşma gibi olumsuz etkilerin azaltılması için elzemdir (Weaver, 2001). Sürdürülebilir kırsal turizm ve sürdürülebilir kalkınma gibi anahtar kelimelerin ön planda kullanılması, araştırmaların sürdürülebilirlik üzerine yoğunlaştığını kanıtlamaktadır. Bunun yanı sıra, girişimcilik ve işletme konularının önemi turizm girişimciliği, aile işletmeleri ve çiftlik turizmi girişimcileri gibi terimlerle vurgulanmaktadır. Norveç, Portekiz ve Malezya gibi belirli ülkelerden bahsedilen coğrafi dağılım, çeşitli uluslararası araştırma odaklarına işaret etmektedir. Covid-19'un analiz sonuçlarına dahil edilmesi, pandeminin kırsal turizm araştırmaları üzerinde ortaya çıkan etkisini göstermektedir. Dahası, nitel araştırma, metodolojik yaklaşımlar arasında ana tema olarak ortaya çıkmaktadır. Önemli tespitler arasında, en büyük anahtar kelime bloğunun "kırsal turizm" olması, bu araştırma alanındaki merkezi rolünün altını çizmektedir. "Çin" teriminin öne çıkması, Çin bağlamında kırsal turizm araştırmalarına güçlü bir şekilde odaklanıldığını göstermektedir. Sürdürülebilirlikle ilgili

Tablo 4. Ülkelerin toplam atıf ve yayın başına düşen atıf sayıları

Ülkeler	TA	Ortalama Makale Atıf Sayısı	Yayın
Birleşik Krallık	6319	62.60	101
Çin	4127	16.70	247
ABD	3947	31.10	127
İspanya	3579	32.80	109
Portekiz	3374	47.50	71
Malezya	1646	20.60	80
Avustralya	1639	28.30	58
Kore	1399	60.80	23
Kanada	1231	39.70	31
Finlandiya	1033	57.40	18

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

anahtar kelimelerin (sürdürülebilirlik, sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm) öne çıkması, kırsal turizmin çevresel ve sosyal yönlerine güçlü bir şekilde odaklanıldığını vurgulamaktadır. Ayrıca, "tarım turizmi", "çiftlik turizmi" ve "kırsal kalkınma" gibi anahtar kelimelerin varlığı, tarım, turizm ve bölgesel kalkınma arasında köprü kuran kırsal turizm araştırmalarının disiplinler arası doğasının altını çizmektedir.

Toplum katılımı, kırsal turizm gelişiminde kritik bir bileşen olarak ortaya çıkmaktadır. Analizler, yerel toplulukların turizm planlaması ve karar alma süreçlerine dahil edilmesinin önemini vurgulamaktadır (McAreevey & McDonagh, 2011; Saxena vd., 2007). "Toplum katılımı" ve "yerel katılım" gibi anahtar kelimeler, turizm girişimlerinin yerel ihtiyaçlarla uyumlu hale getirilmesini ve kültürel mirasın korunmasını vurgulamaktadır. Etkili toplum katılımı, daha sürdürülebilir ve kabul gören turizm projelerine yol açmakta, bölge sakinleri arasında sahiplenme ve sorumluluk duygusunu teşvik etmektedir (Ashley & Roe, 1998).

Kırsal turizm araştırmalarının coğrafi odağı, Çin, Birleşik Krallık ve Portekiz'den gelen önemli katkılarla çeşitlilik göstermektedir. Çin'in güçlü varlığı, ekonomik kalkınma ve

yoksulluğun azaltılması için kırsal turizmden yararlanmaya olan ilgisini yansıtmaktadır (Li, 2004). Birleşik Çin'de kırsal turizme yapılan vurgu, kırsal alanları yeniden canlandırmaya ve kent-kır eşitsizliğini azaltmaya yönelik ulusal stratejilerle uyumludur ve kırsal turizmin istihdam yaratma, yerel ekonomileri canlandırma ve kültürel mirası koruma potansiyelini ortaya koymaktadır (Su vd., 2019).

İşbirliği ağı analizi, araştırmacılar arasında kapsamlı ortak yazarlıklara işaret ederek iyi bağlantılı bir akademik topluluğu yansıtmaktadır. Wang Y ve Kastenholz E gibi önde gelen akademisyenler, farklı bağlamlar ve bölgeler arasında fikir ve metodoloji alışverişini kolaylaştıran sağlam iş birliği ağları kurmuştur (Hall, 2005). Bu iş birlikleri, kırsal turizm araştırmalarını ilerletmek için çok önemlidir ve akademisyenlerin birbirlerinin çalışmalarına dayanmalarını ve disiplinler arası yaklaşımlarla karmaşık zorlukları ele almalarını sağlar (Dredge & Jenkins, 2007; Richards, 2007). Ancak, Uluslararası ortak yazarlık oranı %9,375, kırsal turizm araştırmalarında yapılan yayınların yaklaşık yüzde 9,375'inin farklı ülkelerden araştırmacılar tarafından birlikte yazıldığını göstermektedir. Bu oran, kırsal turizm alanında uluslararası iş birliklerinin var olduğunu, ancak genel olarak sınırlı olduğunu göstermektedir. Yani, araştırmaların büyük bir kısmı ulusal düzeyde yapılmakta ve daha az bir kısmı uluslararası iş birliğiyle gerçekleştirilmektedir. Bu durum, kırsal turizm araştırmalarında daha fazla küresel iş birliğinin teşvik edilmesi gerektiğini ve farklı ülkelerden gelen bilgilerin ve perspektiflerin araştırmalara dâhil edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Kırsal turizm araştırmalarında kaydedilen ilerlemeye rağmen, bazı zorluklar devam etmektedir. Bunların başında turizmin çevresel etkileri gelmektedir. Turistlerin kırsal alanlara akın etmesi, doğru yönetilmediği takdirde kaynakların tükenmesine, kirliliğe ve habitat tahribatına yol açabilir (Honey, 2008). Kırsal turizm destinasyonlarının uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlayacak etkili çevre yönetimi stratejilerinin geliştirilmesi ve uygulanması için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır (Fennell, 2001). Topluluk katılımı çok önemli olmakla birlikte, genellikle kaynak eksikliği, bilgi ve topluluklar içindeki güç dinamikleri gibi faktörlerle sınırlıdır (Saxena vd., 2007). Yerel sakinlerin kapasite geliştirme programları, kapsayıcı yönetim yapıları ve turizm faydalarının adil dağılımı yoluyla güçlendirilmesi, katılımını artırabilir ve turizm gelişiminin ihtiyaç ve istekleriyle uyumlu olmasını sağlayabilir (Ashley & Roe, 1998).

Kırsal turizm araştırmalarının bibliyometrik analizi, alanın gelişimi, ana temalar ve etkili katkıda bulunanlar hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Bulgular, kırsal turizmin geliştirilmesinde sürdürülebilirlik, toplum katılımı ve stratejik iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Araştırmacılar ve politika yapıcılar, belirlenen zorlukları ele alarak ve kırsal turizmin sunduğu fırsatlardan yararlanarak, hem kırsal topluluklara hem de daha geniş topluma fayda sağlayan sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edebilirler. Kırsal turizmin uzun vadeli varlığını ve olumlu etkilerini sağlayacak yenilikçi yaklaşımların ve uygulamaların araştırılmasına devam edilmelidir.

5.1. Pratik Çıkarımlar

Bu çalışmanın bulguları, kırsal turizmin geliştirilmesinde sürdürülebilirliğin ve toplum katılımının önemini vurgulamaktadır. Politika yapıcılar, çevreye duyarlı turizm uygulamalarını teşvik eden çerçeveler oluşturmaya öncelik vermelidir. Çevre dostu konaklama tesislerinin, atık yönetim sistemlerinin ve eğitim programlarının uygulanması, turizmin doğal kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltabilir. Ayrıca, yerel topluluklar turizm planlaması ve karar alma süreçlerine aktif olarak dahil edilmelidir. Bu, turizm girişimlerinin yerel ihtiyaçlarla uyumlu olmasını ve kültürel mirasın korunmasını sağlayan katılımcı çalıştaylar ve topluluk istişareleri yoluyla gerçekleştirilebilir. Bölge sakinleri arasında sahiplenme duygusunu teşvik ederek, turizm projelerinin sürdürülebilir olması ve kabul görmesi daha olasıdır.

Bu araştırma, sürdürülebilirlik ve toplum katılımının kritik rolünü vurgulayarak kırsal turizmin teorik olarak anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Ekonomik, çevresel ve sosyal hususları içeren dengeli bir turizm gelişimi yaklaşımına duyulan ihtiyacı vurgulayan mevcut teorileri desteklemektedir. Çalışma aynı zamanda kırsal turizm araştırmalarında uluslararası iş birliğinin önemine ilişkin söylemi genişleterek küresel perspektiflerin en iyi uygulamaların anlaşılmasını ve uygulanmasını nasıl geliştirebileceğini göstermektedir. Bibliyometrik analiz, kırsal turizm çalışmalarında entegre yaklaşımların uygunluğunu teyit etmekte ve karmaşık turizm sorunlarını ele almak için disiplinler arası yöntemlerin daha fazla araştırılmasını teşvik etmektedir.

5.2. Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar için Öneriler

Kapsamlı yaklaşımına rağmen, çalışmanın bir takım sınırlılıkları bulunmaktadır. Bibliyometrik analiz, ilgili tüm yayınları yakalayamayabilecek seçilmiş veri tabanlarından elde edilen mevcut verilere dayanmaktadır. Gelecekteki araştırmalar, daha kapsamlı bir analiz sağlamak için daha geniş bir kaynak yelpazesini içerebilir. Ayrıca, bu çalışma önemli eğilimleri ve kalıpları vurgularken, belirli vaka çalışmalarını derinlemesine incelememektedir. Gelecekteki araştırmalar, sürdürülebilir turizm uygulamaları ve toplum katılımının pratikteki uygulamalarına ilişkin daha ayrıntılı bilgiler sağlamak için derinlemesine vaka çalışmalarına odaklanabilir. Bir diğer kısıt da araştırmanın coğrafi odağıdır. Çin, Birleşik Krallık ve Portekiz'den gelen önemli katkılar vurgulanırken, diğer bölgelerin kırsal turizmde kapsamayan benzersiz zorlukları ve fırsatları olabilir. Araştırmacılar, kırsal turizmin küresel dinamiklerini daha iyi anlamak için daha çeşitli bir coğrafi kapsamı içermeyi hedeflemelidir. Son olarak bu çalışma, turizm uygulamalarının sürekli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Gelecek araştırmalar, turizmin kırsal toplumlar ve çevre üzerindeki uzun vadeli etkilerini değerlendirmek için sağlam çerçeveler geliştirmelidir. Buna, politika yapıcılara ve uygulayıcılara etkili turizm stratejilerinin uygulanmasında rehberlik edebilecek sürdürülebilirlik ve toplum refahı göstergelerinin oluşturulması da dahildir. Gelecekteki araştırmalar, bu kısıtlamaları ele alarak kırsal turizm alanını daha da ileriye taşımak için bu çalışmanın bulguları üzerine inşa edilebilir.

Etik Beyan: Bu çalışma etik beyan gerektirecek herhangi bir veri ya da belge içermemektedir. Aksi bir durumun tespiti halinde TO&RE Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (lar) ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarın katkı oranı %100' dür.

Çıkar Beyanı: Çalışma tek yazarlı olduğu için çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Agnoletti, M. (2014). Rural landscape, nature conservation and culture: Some notes on research trends and management approaches from a (southern) European perspective. *Landscape and Urban Planning*, 126, 66-73.
- An, W., & Alarcón, S. (2020). How can rural tourism be sustainable? A systematic review. *Sustainability*, 12(18), 7758.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959-975.
- Ashley, C., & Roe, D. (1998). Enhancing community involvement in wildlife tourism: Issues and challenges. *IIED Wildlife and Development Series No. 11*. London: International Institute for Environment and Development.
- Baum, T., & Hagen, L. (1999). Responses to seasonality: The experiences of peripheral destinations. *International Journal of Tourism Research*, 1(5), 299-312.
- Birleşmiş Milletler. (2015). *Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development*. United Nations.
- Blake, J. (2000). On defining the cultural heritage. *International and Comparative Law Quarterly*, 49(1), 61-85.
- Budeanu, A. (2005). Impacts and responsibilities for sustainable tourism: A tour operator's perspective. *Journal of Cleaner Production*, 13(2), 89-97.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Butler, R. W. (1999). Sustainable tourism: A state-of-the-art review. *Tourism Geographies*, 1(1), 7-25.
- Cawley, M., & Gillmor, D. A. (2008). Integrated rural tourism: Concepts and practice. *Annals of tourism research*, 35(2), 316-337.
- Chang, J. C. (2011). *The role of tourism in sustainable rural development: A multiple case study in rural Taiwan* (Doctoral Dissertation, University of Birmingham).
- Danioloska, N., & Hadzi Naumova-Mihajlovska, K. (2015). Rural tourism and sustainable rural development. *Economic Development/Ekonomiski Razvoj*, 17(3), 307-320.
- Dionisio, M. (2019). The evolution of social entrepreneurship research: A bibliometric analysis. *Social Enterprise Journal*, 15(1), 22-45.
- Dorobantu, M. R. & Nistoreanu, P. (2012). Rural tourism and ecotourism—the main priorities in sustainable development orientations of rural local communities in Romania. *Econ. Transdiscipl. Cognit*, 15, 259–266.
- Dredge, D., & Jenkins, J. (2007). *Tourism planning and policy*. John Wiley & Sons Australia, Ltd.
- Dünya Bankası. (2013). *World development report 2013: Jobs*. World Bank Publications.
- Eslami, F., & Namdar, R. (2022). Social, environmental and economic impact assessment of COVID-19 on rural tourism. *Frontiers in Public Health*, 10, 883277.
- Eusébio, C., Kastenholz, E., & Breda, Z. (2014). Tourism and sustainable development of rural destinations: A stakeholders' view. *Revista Portuguesa de Estudos Regionais*, (36), 13-21.
- Fennell, D. A. (2001). A content analysis of ecotourism definitions. *Current Issues in Tourism*, 4(5), 403-421.
- Ferri, C. (2014). The Colosseum: Conservation of an icon. *Journal of Cultural Heritage*, 15(4), 431-439.
- Fleischer, A., & Felsenstein, D. (2000). Support for rural tourism: Does it make a difference? *Annals of Tourism Research*, 27(4), 1007-1024.
- Gao, J., & Wu, B. (2017). Revitalizing traditional villages through rural tourism: A case study of Yuanjia Village, Shaanxi Province, China. *Tourism Management*, 63, 223-233.
- Getz, D., & Nilsson, P. A. (2004). Responses of family businesses to extreme seasonality in demand: The case of Bornholm, Denmark. *Tourism Management*, 25(1), 17-30.
- Garfield, E., & Sher, I. H. (1993). Brief Communication Keywords Plus Algorithmic Derivative Indexing. *Journal of the American Society for Information Science* (1986-1998), 44(5), 298.
- Giannakis, E. (2014). The role of rural tourism on the development of rural areas: The case of Cyprus. *Romanian Journal of Regional Science*, 8(1), 38-53.
- Gica, O. A., Coros, M. M., Moisescu, O. I., & Yallop, A. C. (2021). Transformative rural tourism strategies as tools for sustainable development in Transylvania, Romania: A case study of Sâncraiu. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 13(1), 124-138.
- Hall, C. M. (2005). Rural wine and food tourism cluster and network development. İçinde, D. Hall, I. Kirkpatrick, & M. Mitchell (Eds.), *Rural tourism and sustainable business* (pp. 149-164). Channel View Publications.
- Hall, D. R., & Richards, G. (Eds.). (2000). *Tourism and sustainable community development* (p. 1). London: Routledge.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism and sustainable development: Who owns paradise?* (2nd ed.). Washington, D. C.: Island yayıncılık.
- IPCC. (2014). *Climate change 2014: Impacts, adaptation, and vulnerability. Part A: Global and sectoral aspects*. Cambridge University Press.
- Karali, A., Das, S., & Roy, H. (2024). Forty years of the rural tourism research: Reviewing the trend, pattern and future agenda. *Tourism Recreation Research*, 49(1), 173-200.
- Kirshenblatt-Gimblett, B. (2004). Intangible heritage as metacultural production. *Museum International*, 56(1-2), 52-65.
- Koller, D. (2009). Fragments of the past: 3D technologies and cultural heritage. *Computer Graphics and Applications, IEEE*, 29(1), 18-25.
- Lane, B. (1994). What is rural tourism? *Journal of Sustainable Tourism*, 2(1-2), 7-21.
- Lane, B., & Kastenholz, E. (2015). Rural tourism: The evolution of practice and research approaches—towards a new generation concept? *Journal of Sustainable Tourism*, 23(8-9), 1133-1156.
- Leung, D., Law, R., Van Hoof, H., & Buhalis, D. (2013). Social media in tourism and hospitality: A literature review. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 30(1-2), 3-22.
- Li, W. (2004). Environmental management indicators for ecotourism in China's nature reserves: A case study in Tianmushan Nature Reserve. *Tourism Management*, 25(5), 559-564.
- Liasidou, S., Stylianou, C., Berjozkina, G., & Garanti, Z. (2021). Residents' perceptions of the environmental and social impact of tourism in rural areas. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 13(6), 731-743.

- Markham, A., Osipova, E., Lafrenz Samuels, K., & Caldas, A. (2016). *World Heritage and tourism in a changing climate*. UNESCO, United Nations Environment Programme, and Union of Concerned Scientists.
- Marzo-Navarro, M., Pedraja-Iglesias, M., & Vinzón, L. (2020). Sustainability indicators of rural tourism from the perspective of the residents. In *Tourism and Sustainable Development Goals* (pp. 148-164). Routledge.
- McAreavey, R., & McDonagh, J. (2011). Sustainable rural tourism: Lessons for rural development. *Sociologia Ruralis*, 51(2), 175-194.
- MEA. (Millennium Ecosystem Assessment), (2005). *Millennium ecosystem assessment: Ecosystems and human well-being: Synthesis*. Washington, D.C.: Island Press.
- Muñoz-Leiva, F., Viedma-del-Jesús, M. I., Sánchez-Fernández, J., & López-Herrera, A. G. (2012). An application of co-word analysis and bibliometric maps for detecting the most highlighting themes in the consumer behaviour research from a longitudinal perspective. *Quality & Quantity*, 46, 1077-1095.
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., & Lile, R. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(1), 100.
- Ndu, E. C. (2021). Harnessing tourism resources in Nigeria for economic diversification: Prospects and operational management challenges. *GPH-International Journal of Business Management*, 4(03), 34-44.
- Nooripoor, M., Khosrowjerdi, M., Rastegari, H., Sharifi, Z., & Bijani, M. (2021). The role of tourism in rural development: Evidence from Iran. *GeoJournal*, 86(4), 1705-1719.
- Philip, S., Hunter, C., & Blackstock, K. (2010). A typology for defining agritourism. *Tourism Management*, 31(6), 754-758.
- Pike, S. (2005). Tourism destination branding complexity. *Journal of Product & Brand Management*, 14(4), 258-259.
- Richards, G. (2007). *Cultural tourism: Global and local perspectives*. Haworth Press.
- Rogerson, C. M. (2014). The uneven geography of tourism in South Africa. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 3(1), 1-15.
- Ruiz-Real, J. L., Uribe-Toril, J., de Pablo Valenciano, J., & Gázquez-Abad, J. C. (2022). Rural tourism and development: Evolution in scientific literature and trends. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 46(7), 1322-1346.
- Russo, A. P. (2002). The "vicious circle" of tourism development in heritage cities. *Annals of Tourism Research*, 29(1), 165-182.
- Sachs, J. D. (2012). From millennium development goals to sustainable development goals. *The Lancet*, 379(9832), 2206-2211.
- Sachs, J. D. (2015). *The age of sustainable development*. Columbia University Press.
- Saxena, G., Clark, G., Oliver, T., & Ilbery, B. (2007). Conceptualizing integrated rural tourism. *Tourism Geographies*, 9(4), 347-370.
- Sen, A. (1999). Development as freedom. in *the globalization and development reader: perspectives on development and global change*, John Wiley & Sons: Hoboken, NJ, USA, 2014; p. 525.
- Sharpley, R. (2000). Tourism and sustainable development: Exploring the theoretical divide. *Journal of Sustainable Tourism*, 8(1), 1-19.
- Sharpley, R., & Roberts, L. (2004). Rural tourism: 10 years on. *International Journal of Tourism Research*, 6(3), 119-124.
- Sharpley, R., & Vass, A. (2006). Tourism, farming and diversification: An attitudinal study. *Tourism Management*, 27(5), 1040-1052.
- Silberman, N. A. (2006). Public heritage and public interpretation. In T. Sully (Ed.), *Preserving the past* (pp. 248-263). Routledge.
- Singhania, O., Swain, S. K., & George, B. (2022). Interdependence and complementarity between rural development and rural tourism: A bibliometric analysis. *Rural Society*, 31(1), 15-32.
- Smith, V. L. (1989). *Hosts and guests: The anthropology of tourism*. University of Pennsylvania Press.
- Sökmen, S., Dogan, M., & Atabay, E. (2023). Turizm araştırmalarında nedensellik: Q1 dergilerde deneysel tasarımı kullanımına yönelik bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 657-684.
- Su, B., Wall, G., & Ma, Z. (2019). The role of tourism in poverty alleviation: Lijiang, a UN World Heritage Site. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 17(5), 660-679.
- Timothy, D. J., & Boyd, S. W. (2003). *Heritage tourism*. Pearson Education.
- UNDP. (2016). *Human development report 2016: Human development for everyone*. United Nations Development Programme.
- UNEP & UNWTO. (2005). *Making tourism more sustainable: A guide for policy makers*. United Nations Environment Programme and World Tourism Organization.
- UNEP. (2012). *Global environment outlook 5: Environment for the future we want*. United Nations Environment Programme.
- UNESCO (2003). *Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage*.
- UNESCO (2012). *World Heritage in a changing climate*. UNESCO World Heritage Centre.
- UNESCO (2016). *Heritage and cultural diversity at risk in Iraq and Syria*.
- UNWTO (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook*. World Tourism Organization.
- UNWTO (2017). *Tourism and the Sustainable Development Goals – Journey to 2030*. United Nations World Tourism Organization.
- Van der Borg, J., Costa, P., & Gotti, G. (1996). Tourism in European heritage cities. *Annals of Tourism Research*, 23(2), 306-321.
- Weaver, D. B. (2001). *Ecotourism*. John Wiley & Sons. Australia.
- WCED, S. W. S. (1987). World commission on environment and development. *Our common future*, 17(1), 1-91.
- Zhang, J., Yu, Q., Zheng, F., Long, C., Lu, Z., & Duan, Z. (2016). Comparing keywords plus of WOS and author keywords: A case study of patient adherence research. *Journal of the association for information science and technology*, 67(4), 967-972.

Extended Abstract

Rural tourism, which is characterized by small-scale, authentic experiences that highlight the unique cultural, natural, and historical features of rural areas, has emerged as an important area of study in tourism research (An & Alarcón, 2020; Karali et al., 2024; Ruiz-Real et al., 2022). In contrast to mass tourism, rural tourism emphasizes a more sustainable and responsible approach and often serves as a critical strategy for the economic revitalization of rural regions (Budeanu, 2005; Lane & Kastenholtz, 2015). It creates income and employment opportunities and encourages the preservation of local traditions and the environment, facilitating a more balanced distribution of tourism benefits (Dorobantu & Nistoreanu, 2012; Gao & Wu, 2017). From an economic

perspective, rural tourism can contribute to much-needed economic diversification by diversifying economies largely based on agriculture or natural resources (Giannakis, 2014; Ndu, 2021). On the social side, it strengthens community identity and improves the quality of life of residents by creating new opportunities for cultural exchange and interaction (Gao & Wu, 2017). In environmental terms, when implemented sustainably, rural tourism supports conservation efforts and raises awareness about the importance of protecting natural areas and biodiversity (Agnoletti, 2014; Marzo-Navarro et al., 2020).

In this study, bibliometric analysis, as a quantitative method (Singhania et al., 2022; Karali et al., 2024), was used to evaluate the development and impact of academic studies in the field of rural tourism. Bibliometric analysis yields valuable information concerning the intellectual structure of a field by examining publication patterns, citation counts, and relationships between authors, institutions, and countries. This approach sheds light on the dynamics of scientific communication and knowledge production, helping to identify key studies, prolific authors, leading journals, and central research themes. In the context of rural tourism, bibliometric analysis can reveal how research is evolving, highlight key focus areas, and identify gaps that require further research (Dionisio, 2019). Given the increasing importance of rural tourism for sustainable development, a comprehensive bibliometric analysis of this research area is considered necessary.

Therefore, the current study has preferred bibliometric analysis to examine the trends, developments, and scientific progress in rural tourism research. The analysis was carried out using the bibliometrix package in R, a widely used tool for bibliometric studies (Aria & Cuccurullo, 2017). The selection criteria for the included publications are as follows:

- Published in Web of Science and Scopus databases
- Written in English
- Available formats include Articles, Papers and Reviews

In the study, the general characteristics of scientific publications on rural tourism from 1986 to 2024 have been analyzed, including types of publications, authors, and collaborations. A total of 1,760 publications from 374 sources were analyzed, with an annual growth rate of 2.86%. The average age of the publications was 7.75 years and each publication was cited an average of 26.17 times. "Key terms such as 'Keyword Plus (ID)' and 'Author Keywords (DE)' were also analyzed in detail. It can be concluded from the bibliometric analysis that the average age of the publications is 7 years and each publication is cited 26 times on average.

Bibliometric analysis presents a comprehensive academic ecosystem with a combination of established and emerging journals. By identifying the key journals and leading academics, it is possible to gain insight into the primary sources of influential research. The study draws attention to a noticeable shift towards more specialized and topical topics such as 'smart tourism', 'rural revitalization', and 'tourism policy'. The emergence of these topics reflects the field's

sensitivity to technological developments, changing rural landscapes, and evolving governance frameworks. The impact of the COVID-19 pandemic also demonstrates the field's agility in addressing global challenges and their impact on rural tourism.

The geographical distribution indicates that countries such as China, Malaysia, Spain, and Portugal have made significant contributions, demonstrating the global scope and contextual diversity of rural tourism research. This geographical diversity underlines the field's recognition of the different cultural and economic contexts in rural tourism development.

The analysis also illustrates the field's focus on sustainability and the role of entrepreneurship in rural tourism by emphasizing the importance of terms such as 'sustainable rural tourism', 'sustainable development' and 'entrepreneurship'. "Keywords related to 'agritourism', 'farm tourism' and 'rural development' reflect the interdisciplinary nature of rural tourism research, bridging agriculture, tourism and regional development.

The bibliometric analysis emphasizes the critical role of sustainability and community engagement in the development of rural tourism. Policymakers need to prioritize frameworks that promote environmentally friendly tourism practices like green accommodation and waste management systems. It is important to actively involve local people in tourism planning and decision-making processes to ensure that tourism initiatives are aligned with local needs and preserve cultural heritage. Participatory workshops and community consultations can increase the sustainability and acceptance of tourism projects by fostering a sense of ownership among residents.

On the whole, the research findings reveal the maturing and dynamic nature of rural tourism studies and emphasize its integral role in sustainable development. The insights of the study highlight the need for future research that will focus on models of community engagement, stakeholder involvement, environmental impact assessment and educational strategies to advance sustainable rural tourism.